

TÜRKMENİSTAN

ÜLKE PROFİLİ

**Bu kitapçıktaki veriler
T.C.Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve
Uluslararası Etkinlikler Genel
Müdürlüğü'nden alınmış tır .**

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM	5
3. DIŞ TİCARET	8
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	13
5. TÜRKİYE ile TİCARET	14
EKLER:	17

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Türkmenistan Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Cumhuriyet
Resmi Dili	Türkmençe (Resmi dil), Rusça, Özbekçe
Başkent	Aşkabat (846.000)
Yüzölçümü	488.100 km ²
Nüfus	5.5 milyon
Dini Yapı	Müslüman % 89, Ortodoks % 9, Diğer % 2
Büyük Kentler (kişi)	Türkmenabat, Daşoğuz
Uluslararası Telefon Kodu	+993

Kaynak: CIA World Factbook

Türkmenistan'ın Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar ve Uluslararası İlişkiler

BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu), EBRD (Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası), ECO (Ekonomik İşbirliği Örgütü), FAO (Gıda ve Tarım Örgütü), G-77, IBRD (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası), ICAO (Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü), IDB (İslam Kalkınma Bankası), IFC (Uluslararası Finans Kuruluşu), IFRC (Uluslararası Kızıl Haç ve Kızılay Hareketi), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), IMF (Uluslararası Para Fonu), IMO (Uluslararası Denizcilik Örgütü), Interpol, OSCE (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı), UN (Birleşmiş Milletler), UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı), UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu), UNIDO (Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü), UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü), WCO (Dünya Gümrük Örgütü), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü)

Coğrafi Konum

Türkmenistan Cumhuriyeti Orta Asya'nın güneyinde, Hazar Denizi kıyısında yer almakta olup kuzeydoğusunda Özbekistan, kuzeybatısında Kazakistan, güneyinde İran ve güneydoğusunda Afganistan ile komşudur. 488,100 km'lik yüzölçümü ile bağımsız devletler topluluğunun en büyük dördüncü devletidir. Kara Kum çölü ülkenin %80'ini kapsamaktadır.

Ülkenin başlıca üç nehri Ceyhun (Amudarya, 2.620 km), Tejen (1.150 km) ve Murgab (978 km) dır. Karakum kanalı 1.100 km uzunluğuyla tarım sektörü açısından hayati rol oynamaktadır. Nüfusun yarısı da kanal kıyısında yoğunlaşmıştır

Başkent Aşkabat'ın da bulunduğu güney bölgesi deprem kuşağında yer almaktadır ve en son büyük deprem şehrin tamamının yok olmasına neden olan 1948 yılındaki 8 şiddetindeki depremdir.

Başlıca şehirler başkent Aşkabat, Türkmenabat ve Daşoğuz'dur.

Tarihçe

Uzun yıllar bölgede yaşayan Türkmenler, Safevi Hükümdarı Nadir Şah'tan sonra İranlılar ile Hivelilerin saldırılarına maruz kalmış ve 1835'ten itibaren Merv (günümüzde Mari) bölgesine doğru yayılmaya başlamışlardır. Türkmenler, 1856 ve 1860 yıllarında İranlılar ile savaşmış ve ağır kayıplar vermiştir. 1879 yılında ise Ruslar Türkmen topraklarına girmiş ve Türkmenleri hâkimiyetleri altına almışlardır. Çarlık Rusyası'nın işgali altındaki Türkmenler zaman zaman ayaklanmışlarsa da başarılı olamamış, 1924 yılında Türkmenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurulmuştur. Türkmen lideri Cüneyt Han, 1927 yılında Sovyet kuvvetleri karşısında son çatışmasını da kaybedince Türkmenistan'ı terk etmek zorunda kalmıştır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği hâkimiyeti altında kaldıkları yaklaşık 80 yıl boyunca kendi kimliğini ve kültürünü korumaya çalışan Türkmenler 27 Ekim 1991'de ise bağımsızlığını ilan etmiştir. Türkmenistan'ı ilk tanıyan ülke Türkiye olmuştur.

Siyasi ve İdari Yapı

Türkmenistan Başkanlık sistemi ile yönetilen bağımsız ve tarafsız bir ülke olup, Devlet Başkanı Gurbanguly Berdimuhammedov'dur. Aralık 1999'da düzenlenen Halk Maslahatı'nda ebedi devlet başkanı seçilen Saparmurat (Niyazov) Türkmenbaşı'nın Aralık 2006'daki vefatından sonra 11 Şubat 2007 tarihinde yapılan seçimde % 89 oy alan Berdimuhammedov 5 yıllığına Devlet Başkanı seçilmiştir. 2012 yılı şubat ayında yenilenen seçimlerde ise Devlet Başkanı Berdimuhammedov oy oranını arttırarak % 97 oyla 2. Kere seçilmiştir. Şubat 2017 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oyların % 97,69'uyla üçüncü bir dönem için tekrar seçilmiş olup görevine devam etmektedir. Türkmenistan Meclisi'nde seçimle belirlenmiş 125 üye görev yapmaktadır. Meclis üyeleri 5 yılda bir yapılan seçimlerle yenilenmektedir. Devlet üst yönetim organizasyonunda Bakanlar Kurulu üyesi ve Bakan olarak görev yapan 9 Devlet Başkanı Yardımcısı, 23 Bakan, 5 Bakan yetkisini haiz Komite Başkanı bulunmaktadır. Yürütmenin Başı Devlet Başkanıdır. Devlet Başkanı, aynı zamanda Başbakanlık görevini de yürütmektedir.

Ülke, idari olarak 5 vilayete ayrılmıştır. Vilayetlerde üst yönetim görevi Hekimler (Belediye Başkanı ve Vali) tarafından yürütülür. Vilayet sınırları içerisinde yerleşen Şehir ve Etraflar da yine Şehir Hekimi ve Etraf Hekimi tarafından Vilayet Hekimi'ne bağlı olarak yürütülür. Daha küçük yerleşim yerleri Geneşlikler ve Obalar, Arçınlar ve Birlikler tarafından yine Vilayet Hekimi'ne bağlı olarak yürütülür. Ülkedeki beş vilayet Ahal, Balkan, Daşoğuz, Mari ve Lebap vilayetleridir.

Nüfus ve İstihdam

Resmi olarak nüfus sayımı yapılmamakta ve nüfus verileri resmi olarak açıklanmamaktadır. Ancak, ülke nüfusu CIA World Factbook tahminlerine göre 5,5 milyondur. Nüfusun % 25,44'ü 0-14 yaş, % 16,48'i 15-24 yaş arasında, % 44,14'ü 25-54 yaş arasında, %8,56'sı 55-64 yaş arasında ve % 5,38'i ise 65 yaş üzerindedir.

Bağımsız Devletler Topluluğu içerisinde alan büyüklüğü açısından dördüncü sırada yer alsa da nüfusu oldukça azdır. Nüfusun % 85'i Türkmen olup diğer etnik gruplar Özbekler (%5), Ruslar(%4), Kazaklar, Tatarlar, Azeriler, Ermeniler ve Ukraynalılardır.

Nüfusun % 89'u Müslüman'dır.

Türkmenistan'da 12 Nisan 1993 tarihinden itibaren Kiril harflerinin bırakılması ve Latin harflerine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Türkmen Türkçesi ülkenin resmi dilidir. Bunun yansira Rusça yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca Türkmenistan'ın kuzeyinde de Özbek azınlıklar tarafından Özbek Türkçesi kullanılmaktadır.

Ülkede eğitime başlama yaşı 7 olup, ücretsiz olan zorunlu eğitim 13 yıldır. Okuma oranı % 99,7'dir.

Sosyal Güvenlik Kanunu'na göre Türkmenistan'da emeklilik sistemi gönüllüdür. Emekli olmak isteyen kişilerin ücretlerden %2'lik bir kesinti yapılmakta olup, emeklilik yaşı erkekler için 62, kadınlar için 57'dir ve emekli olabilmek için erkeklerin 25 yıl, kadınların 20 yıl çalışmış olması gereklidir.

Petrol sektörü ile ivme kazanan ekonomik büyümenin etkileri başta hizmet sektörü olmak üzere diğer sektörler de yansımıştır. Hizmet sektörü ülkede en fazla istihdam sağlayan sektör konumundadır. Bununla birlikte uzun vadeli işsizlik verileri özellikle ülkenin kuzeyindeki eski ağır sanayinin yoğunlaştığı bölgelerde yüksektir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Petrol, doğal gaz, sülfür ve tuz başlıca doğal kaynaklardır.

Ülkenin önemli miktarda gaz ve petrol rezervleri bulunmaktadır. Başlıca gaz rezervleri ülkenin doğusunda yer alan Amuderya havzasında bulunmaktadır. Hazar Denizi yakınlarında da gaz rezervleri vardır. Türkmenistan, eski Sovyet Cumhuriyetleri arasında gaz rezervleri bakımından Rusya'dan sonra gelmektedir.

Türkmenistan, hidro karbon sanayinin geliştirilmesi yönünde iddialı projeler ortaya koymaktadır. 2030 yılı itibarı ile doğal gaz üretiminin yılda 250 milyar metreküpe, ham petrol üretiminin ise yılda 110 milyon tona çıkarılması hedeflenmektedir.

İhracat kapasitesinin ve ülkedeki iş ortamının yeterince gelişmemiş olması nedeni ile hidro karbon sanayinin gelişimi sınırlı düzeyde kalmıştır. Devlet Başkanı Berdimuhamedov yabancı şirketleri ülkenin boru hatları ağına yatırım yönünde ikna etmek için çalışmalar yürütmektedir. Çin ve İran'a doğal gaz ulaştırılmasını sağlayacak boru hatları 2009 yılı sonu, 2010 yılı başında faaliyete geçmiş olup, ülkenin doğal gazı için yeni destinasyonlar yaratmıştır.

Su kaynakları verimsiz kullanılmıştır. Orta Asya'nın en uzun nehri Amuderya, Türkmenistan'ın doğusundan geçmektedir. Ülkenin güneyinde ise Tedzhen nehri akmaktadır. Ancak, bu nehirlerin ülkenin sınırlarında bulunmaları sebebiyle ülke topraklarının yalnızca % 3,5'i ekilebilir durumdadır. Tarımsal üretim neredeyse tamamen sulamaya dayanmaktadır. Hatalı sulama uygulamaları büyük miktarda su kaybına neden olmuştur. Hane halklarına ücretsiz su sağlanması da savurgan kullanım nedeni ile su kaynaklarının tükenmesinde etkili olmuştur.

Toprağın ve yeraltı sularının tarımsal kimyasallar ve ilaçlarla kirlenmesi, Hazar Denizi'nde kirlilik, Amuderya nehrinin sulama amaçlı olarak yönünün değiştirilmesi sonucunda nehrin Aral Gölü'ne ikmal yapamaması ve çölleşme başlıca çevre sorunlarıdır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	45,23	47,35	54,22	59,27	64,74	70,82	77,52	84,89
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	6,3	0,8	4,6	3,9	3,9	3,9	3,8	3,7
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	7,724	7,967	9,032	9,775	10,572	11,450	12,410	13,454
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	5,1	7,6	8	6,5	6	6	6	6
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	1,3	-0,5	0,8	-0,1	-1,9	-2,6	-2,7	-2,7
Nüfus (milyon)	5,86	5,94	6	6,06	6,12	6,19	6,25	6,31

Kaynak: IMF

Ekonomik Yapı

Türkmenistan geniş topraklara sahip çölleşmiş bir ülkedir. Bununla birlikte ülkenin vahalarında yoğun sulu tarım gerçekleştirilmektedir. Ülke toprakları büyük miktarda doğal gaz ve petrol rezervi barındırmaktadır.

Ülkenin tarım alanlarının yarısından fazlasında pamuk ekili olup uygulanan yanlış tarım ve sulama politikaları neticesinde ülkenin pamuk üretimi geçmiş yıllara göre önemli miktarda azalmıştır. FAO (U.N. Food and Agriculture Organization) verilerine göre Türkmenistan dünyanın en büyük pamuk üreticilerinden biri konumundadır.

Doğalgaz satışı, Rusya Federasyonu, Çin Halk Cumhuriyeti ve İran'a yapılmaktadır. Hazar Denizi ve ülkenin bazı bölgelerinde çıkarılan ham petrol yine Türkmenbaşı ve Seydi rafinerilerinde işlenmektedir.

İplik ve kumaş sektöründe pek çok fabrika üretim yapmaktadır. Ayrıca, yeni iplik fabrikalarının kurulmasına devam edilmektedir. Diğer sanayi ürünlerinin üretimi konusunda da fabrikaların kurulması için çalışmalar devam etmektedir. Gıda üretimi konusunda son dönemde hızlı gelişmeler yaşanmakta olup et ürünleri (salam, sosis, sucuk, pastırma, konserve et ürünleri), süt ürünleri (pastorize süt, yoğurt, dondurma, peynir), tavuk ürünleri (paket bütün tavuk, parça tavuk, yumurta), tahıl ürünleri (makarna, bisküvi, çikolata, paketli ekmek), salça, meyve suyu, mineral su gibi alanlarda yerli üretim yapılmaktadır.

2009 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz ve Türkmenistan'ın Rusya ile doğal gaz ileti üzerine yaşadığı anlaşmazlıklar, ülkenin Rusya üzerinden ihracat yolunun kapanmasına neden olmuştur. Ancak ÇHC ile yapılan anlaşmalar neticesinde yeni bir boru hattı inşa edilmiş olup, ülkenin en önemli doğal gaz ithalatçısı ÇHC'dir.

Türkmen ekonomisine ilişkin veriler geçmişte devlet sırrı olarak nitelendirilmiştir. Ancak, yeni hükümet bir İstatistik Ajansı kurmuştur. Bununla birlikte açıklanan veriler ekonomik durumla ilgili gerçek durumu yeterince ortaya koymamaktadır.

Başkan Berdimuhamedov'un yönetime gelmesinden sonra ülkede uygulanmakta olan ikili kur sistemine son verilmiş, ülke parası Manat'ın değeri yeniden belirlenmiş, benzin fiyatlarına sağlanan sübvansiyonlar azaltılmış, Hazar Denizi kıyısında özel turizm bölgesi kurulması kararı alınmıştır. Hükümetin ülkeye yabancı yatırımların çekilmesi yönünde bir niyeti olmasına karşın, bürokratik engeller nedeni ile yeterli miktarda yabancı sermaye girişi ve yatırım olmamıştır.

Ekonomi Politikaları

Bağımsızlığın kazanılmasından sonra, ekonomide devletçi yapı devam ettirilmiş, halen görevde bulunan Devlet Başkanı Gurbanguli BERDİMUHAMEDOV'un başlattığı yeni kalkınma ve gelişme dönemi programı çerçevesinde her alanda yatırımlar hızlanmıştır. Diğer taraftan, özel sektörün gelişmesi için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi yönünde kanun çıkarılmış olmasına rağmen yaşanan gelişme beklentileri karşılamaktan uzaktır.

Türkmenistan, diğer eski Sovyet Cumhuriyetlerine göre SSCB'nin dağılmasından en az etkilenen ülke olmuştur. 1991 yılını takip eden bağımsızlık sonrası dönemde dünya fiyatlarıyla doğal gaz ihraç edilmesine başlanmasıyla, ülke ekonomisinde ve dış ticaret dengesinde önemli iyileşmeler gözlenmiştir.

Ülkede dış ticaret ve döviz kuru rejiminde 1996 yılında bazı reformlar başlatılmıştır. 1997-1998 yıllarında Türkmen doğalgaz ihracatının Rusya tarafından engellenmesi dış ticaret ve yatırım işlemlerinin finansmanını zorlaştırmış; pamuk rekoltesinde yaşanan istikrarsızlık da bunlara eklenince ülkenin mali imkânları olumsuz etkilenmiştir.

Bu dönemde doğalgaz ihracatından döviz elde edilememesi nedeniyle döviz sıkıntısı başlamış, resmi kur ve piyasada uygulanan karaborsa kur arasındaki farkı giderek açılmıştır. 1999 yılının ikinci yarısında bu fark yüzde 200'lük oranlarla ifade edilir hale gelmiştir. Hükümetin ihracatı artırma politikalarına ağırlık vermesi sonucunda ülkede elde edilen ham maddelerin işlenip ihraç edilmesi öncelik kazanmıştır. Özellikle tekstil ve petrokimya sektöründe bu konu ile ilgili önemli adımlar atılmıştır.

2000–2010 döneminde Sovyet tarzı bir "Sosyal ve Ekonomik Dönüşüm Stratejisi" uygulayan Türkmenistan, bu planı uzatarak 2020 yılına kadar olan dönemi de içine alan yeni bir uzun vadeli kalkınma programını yürürlüğe koymuştur. Bu stratejiye göre ithal ikamesine dayalı ve belli sektörler için yüksek üretim hedeflerinin konulduğu bir plan benimsenmiştir. Bununla birlikte reformların yetersizliği ve ülkedeki siyasi durum nedeniyle ülkeye giren yabancı yatırım kısıtlı seviyelerde kalmaktadır.

2013 yılı Mart ayında bir özelleştirme programı uygulamaya konulmuştur. Program, kamudaki enerji sektörü haricindeki varlıkların 2020 yılına kadar % 70'inin satışını hedeflemektedir. Şu ana kadar yavaş ilerleme sağlanmıştır. 2014 yılı Temmuz ayında bir özelleştirme yasası kabul edilmiştir. Kanun, KOBİ'lerin ekonomideki paylarının artırılması yolu ile rekabet edebilirliğin artırılmasını öngörmektedir. Enerji sektörü, ormancılık, su kaynakları ve havacılık alanlarında devlet hisselerinin satışına izin verilmemektedir. Hükümet öncelikli sektörler olarak nitelendirilen pamuk, kimyasallar, imalat sanayi, altyapı alanlarına yabancı

yatırım çekme konusunda isteklidir. Bazı koşullarda bu alanlarda tercihli vergi oranları ve ithalatta gümrük vergisi muafiyeti gibi teşvik uygulamaları da bulunmaktadır.

Hükümet, ekonomide devlet hakimiyetinden daha pazar odaklı bir ekonomik modele yönelime dönük reformlar başlatmıştır. Bu çerçevede yoğun devlet teşvik sisteminin kaldırılması hedeflenmiştir.

3. DIŞ TİCARET

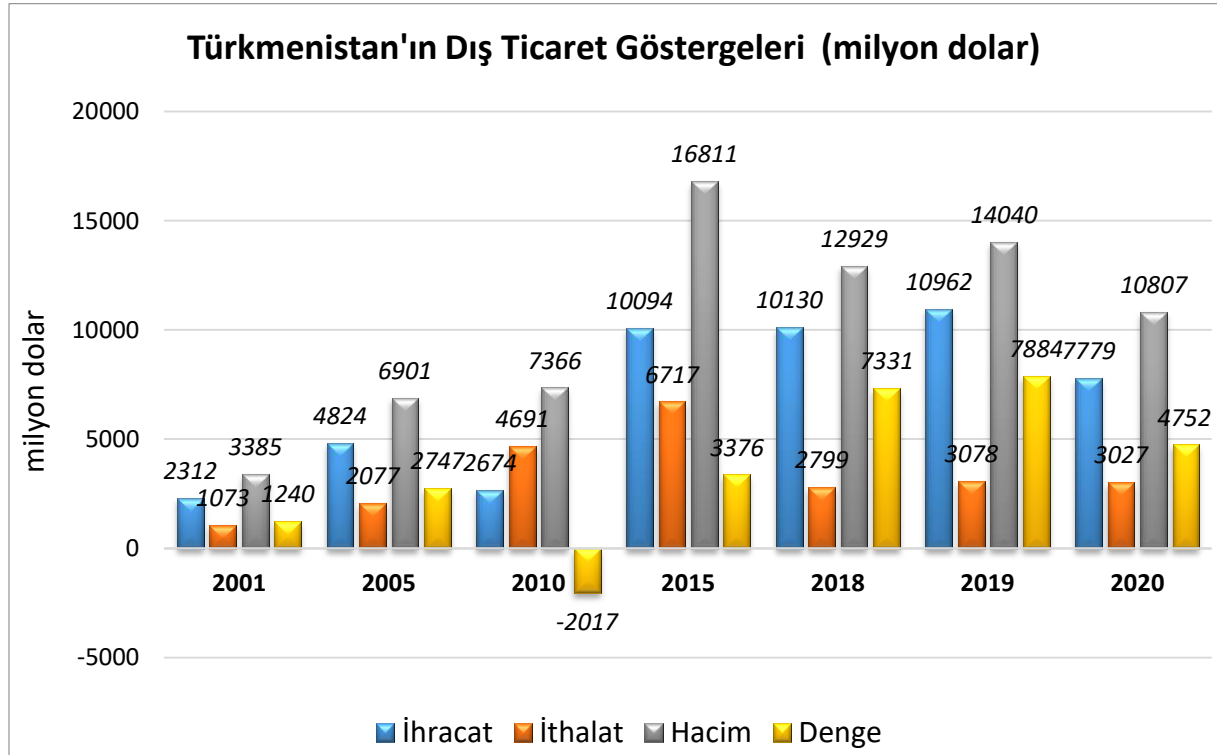
Genel Durum

Türkmenistan'ın ihracat gelirlerinin büyük oranda doğal gaz satışına bağlı olması ülkenin yıllık ticaret dengesinde önemli dalgalanmalara yol açmaktaydı. 2009 yılında Rusya Federasyonu ile doğal gaz iletimi konusunda yaşanan anlaşmazlıkla bu durum doruk noktasına ulaşmıştı. İletim hatlarının çeşitlendirilmesi sonucu bahse konu kısıt ortadan kalkmış olmakla beraber 2014 yılından itibaren ithalat ve ihracatta azalma yaşanmıştır.

2020 yılında 7,7 milyar dolarlık ihracat yapan Türkmenistan'ın ihracat yaptığı başlıca ülkeler ÇHC, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye'dir. Ülkenin ihracatında Türkiye % 1,9'luk pay ile 4. sıradadır.

2019 yılında yaklaşık 3 milyar dolarlık ithalat yapan olan ülkenin ithalat yaptığı başlıca ülkeler Türkiye, Rusya Federasyonu, ÇHC, Almanya, Kazakistan ve Fransa'dır. Ülkenin ithalatında Türkiye % 25,6 pay ile 1. sırada yer almaktadır.

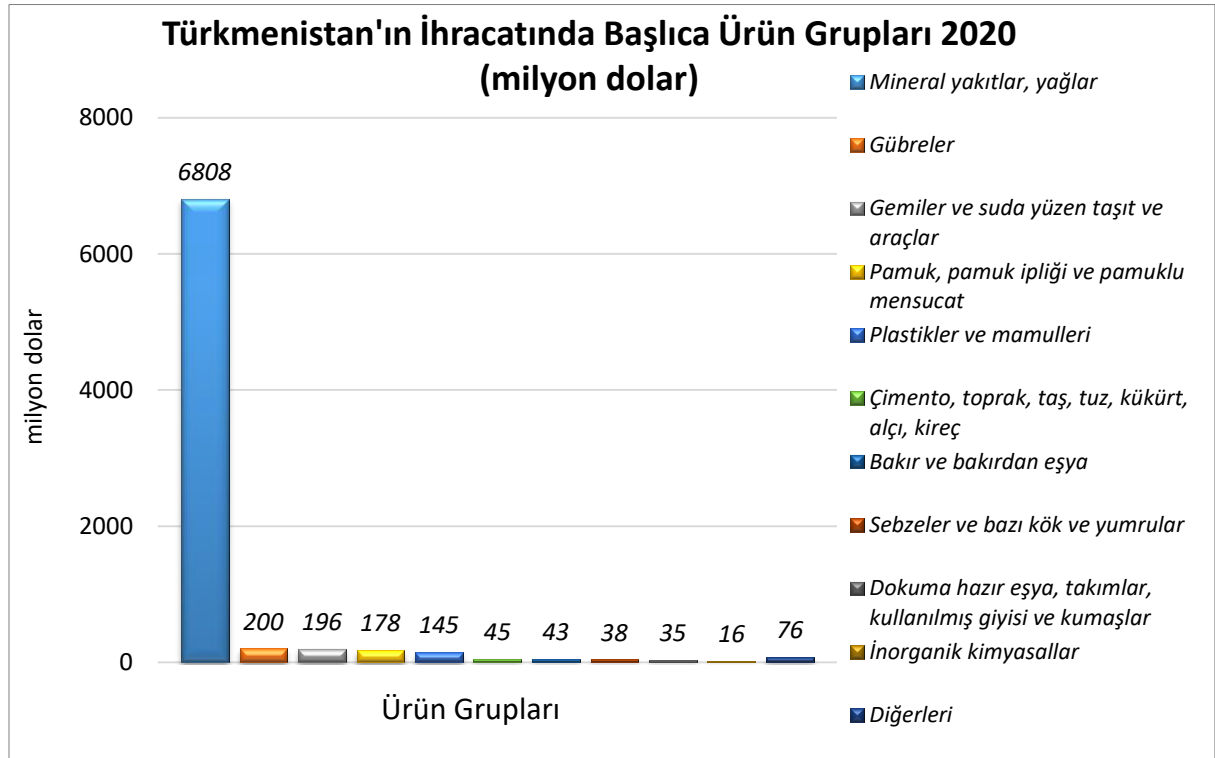
Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak:Trademap

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

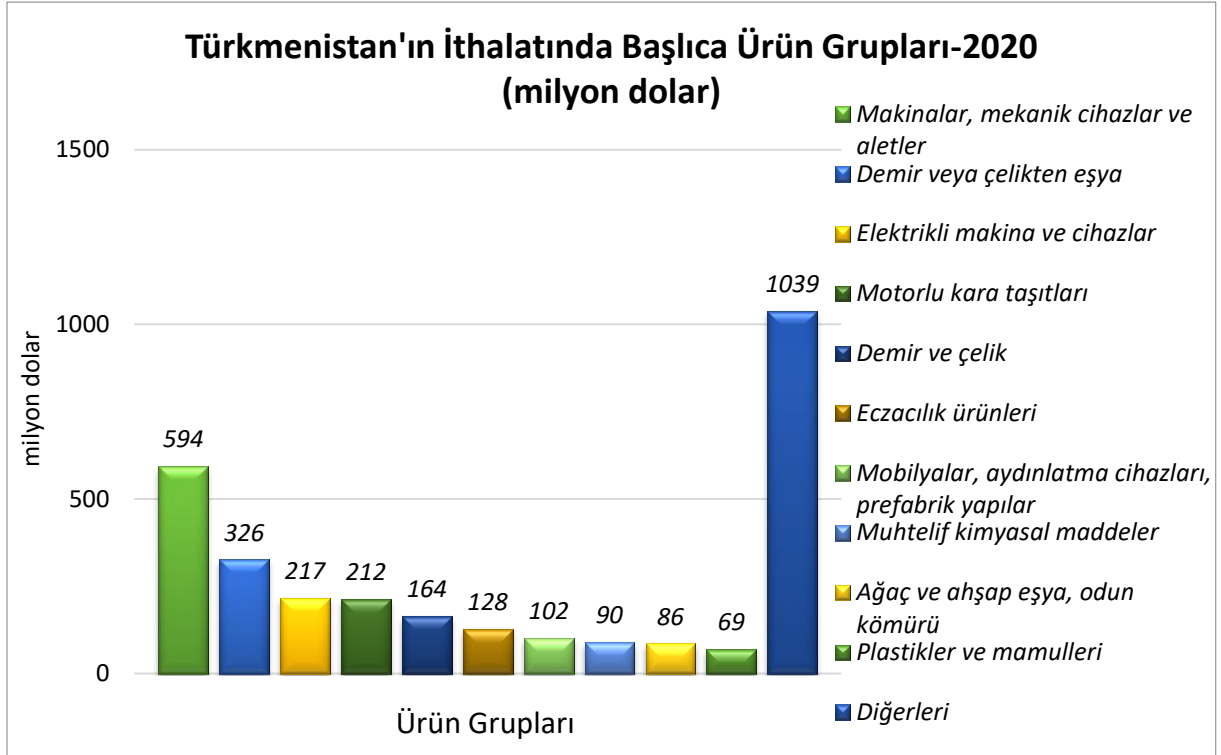

Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Ülkenin 2020 yılında ihraç ettiği başlıca ürünler mineral yakıt ve yağlar, gübreler, gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlar, pamuk, pamuk ipliği, ve pamuklu mensucat, plastikler ve mamulleri, çimento, toprak, taş, tuz, kükürt, alçı, kireç ile bakır ve bakırdan eşya'dır.

İthalat

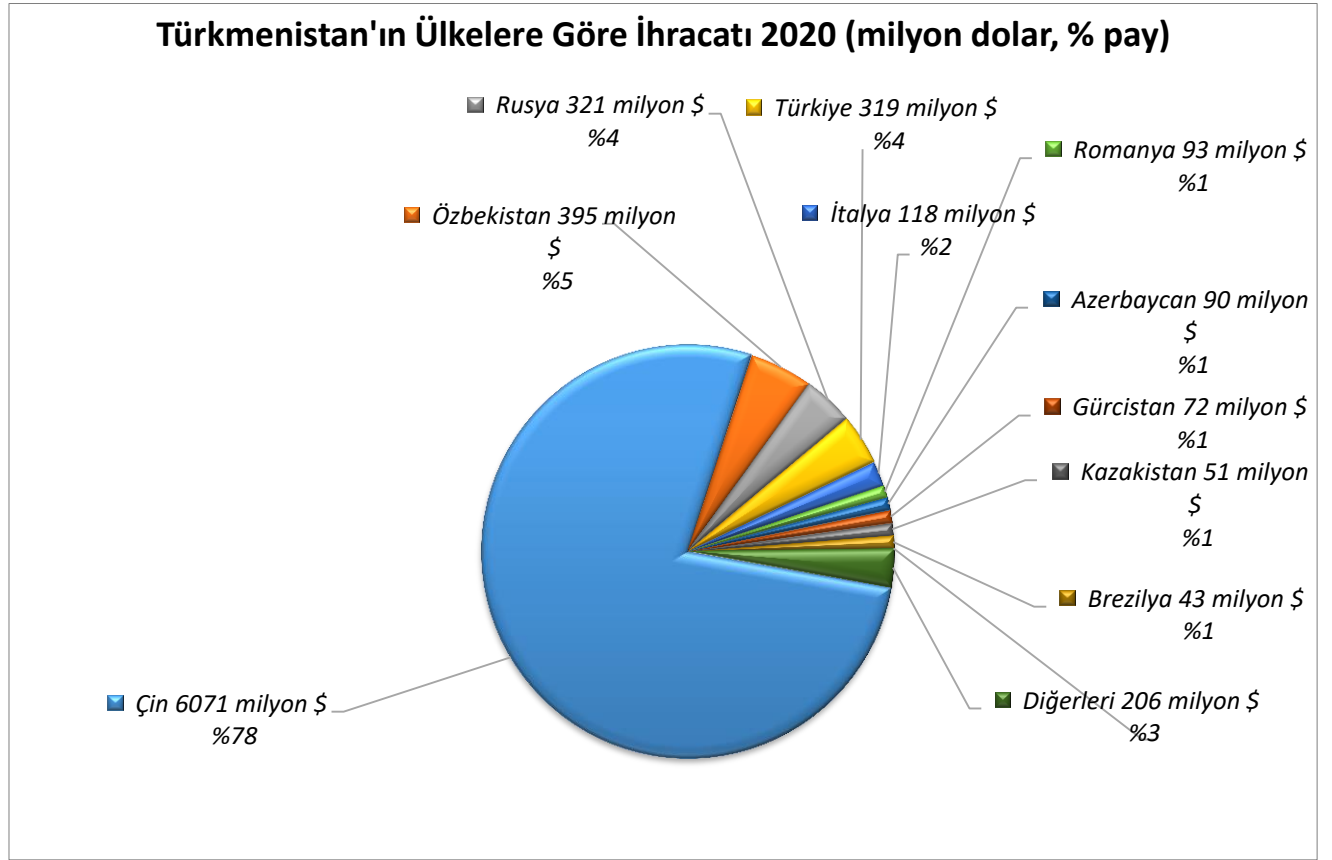
Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Ülkenin 2020 yılı ithalatında makinalar, demir ve çelik eşyalar, elektrikli makine ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, demir ve çelik, ile eczacılık ürünleri ülkenin ithalatında önem arz eden ürün gruplarıdır.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

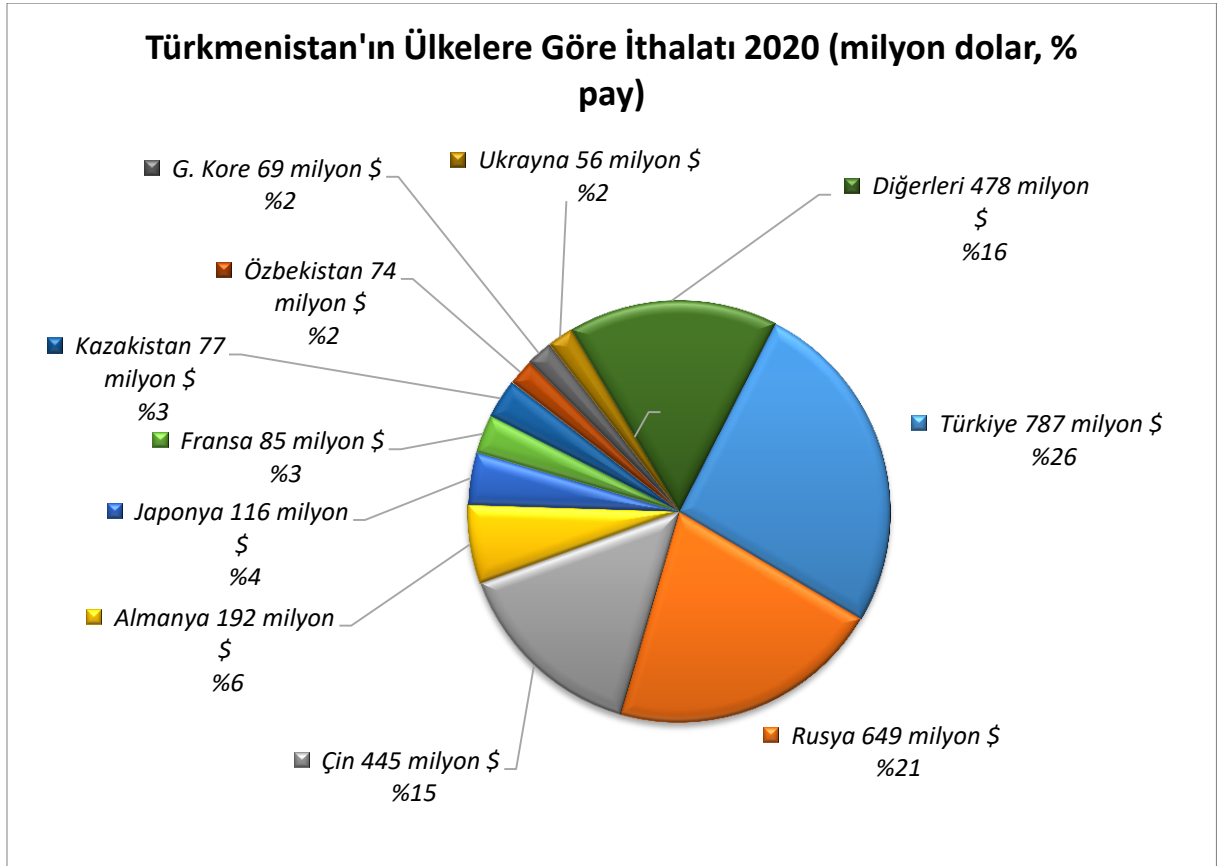

Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Çin 6 milyar dolarlık ithalatı ile Türkmenistan'ın ihracatından en fazla pay alan ülkedir. Çin'i, Özbekistan, Rusya, Türkiye ve İtalya takip etmektedir. Türkiye yaklaşık 320 milyon dolarlık ithalatı ile Türkmenistan'ın ihracatından % 4 pay almaktadır.

İthalat

Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye, Türkmenistan'ın ithalatından en fazla pay alan ülkedir. Ülkemizi, Rusya, Çin, Almanya, Japonya, Fransa, Kazakistan ve Özbekistan takip etmektedir. Türkiye 787 milyon dolarlık ihracat ile Türkmenistan'ın ithalatından % 26 pay almaktadır.

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Yıllar İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar
(Milyon Dolar)

2009	4 553.0
2010	3 632.3
2011	3 391.1
2012	3 129.6
2013	2 861.4
2014	3 830.1
2015	3 043.0
2016	2 243.2
2017	2 085.9
2018	1 985.1
2019	2 165.9

Kaynak: UNCTAD World Investment Report

Türkmenistan’da özellikle enerji sektörü yabancı yatırımcılar için önemli bir potansiyel arz etmesine rağmen, bu sektörde bile ülkeye giren yabancı sermaye oldukça kısıtlı kalmaktadır. Bu durumun başlıca sebepleri yatırım ortamının aksaklıkları, komşu ülkelerin daha cazip alternatifler sunması ve altyapının ihtiyacı karşılamaktan uzak olmasıdır. Bununla birlikte Türkmenistan tekstil alanında ülkeye yabancı sermaye çekme konusunda nispeten daha başarılı olmuştur. Türkmen makamları tarafından yabancı sermayeye destek verildiği ifade edilmesine rağmen, olumlu bir yatırım ortamı yaratmak için gerekli olan siyasi ve makroekonomik reformlar arzu edilen düzeyde gerçekleştirilebilmiş durumda değildir.

Yabancı firmaların Türkmenistan’da yatırımlarını iki alanda değerlendirmek gerekmektedir. Birincisi doğalgaz ve petrol alanında yapılan yatırımlar. Bu alanda Malezya menşeli Petronas, Birleşik Arap Emirlikleri menşeli Dragon Oil ve Rusya Federasyonu menşeli İtera şirketleri ön plana çıkmakta olup, gelir ve ürün paylaşımli özel hükümler içeren anlaşmalar yapılmaktadır.

Diğer taraftan, petrol ve doğalgaz alanının dışında bir üretim veya ticaret alanında faaliyet göstermek isteyen yabancı şirket ve şahısların yatırımlarını tam olarak hukuken koruyan bir sistem bulunmamaktadır. Bu nedenle, pek çok yabancı firma bir Türkmen vatandaşı ile güvene dayalı ortaklıklar kurmaktadır. Diğer taraftan, Bağımsızlığın ilk yıllarında Türkmenistan’a gelerek burada çeşitli faaliyetler gösteren Türk vatandaşlarına vatandaşlık hakkı tanınmıştı bu vatandaşlarımızın kurduğu Türkmenistan menşeli şirketler faaliyetlerine devam etmektedir. Bağımsızlıktan sonra özellikle üretim alanında kurulan tesislerin kamulaştırılması, ülkeye yabancı sermaye girişine engel olmuştur.

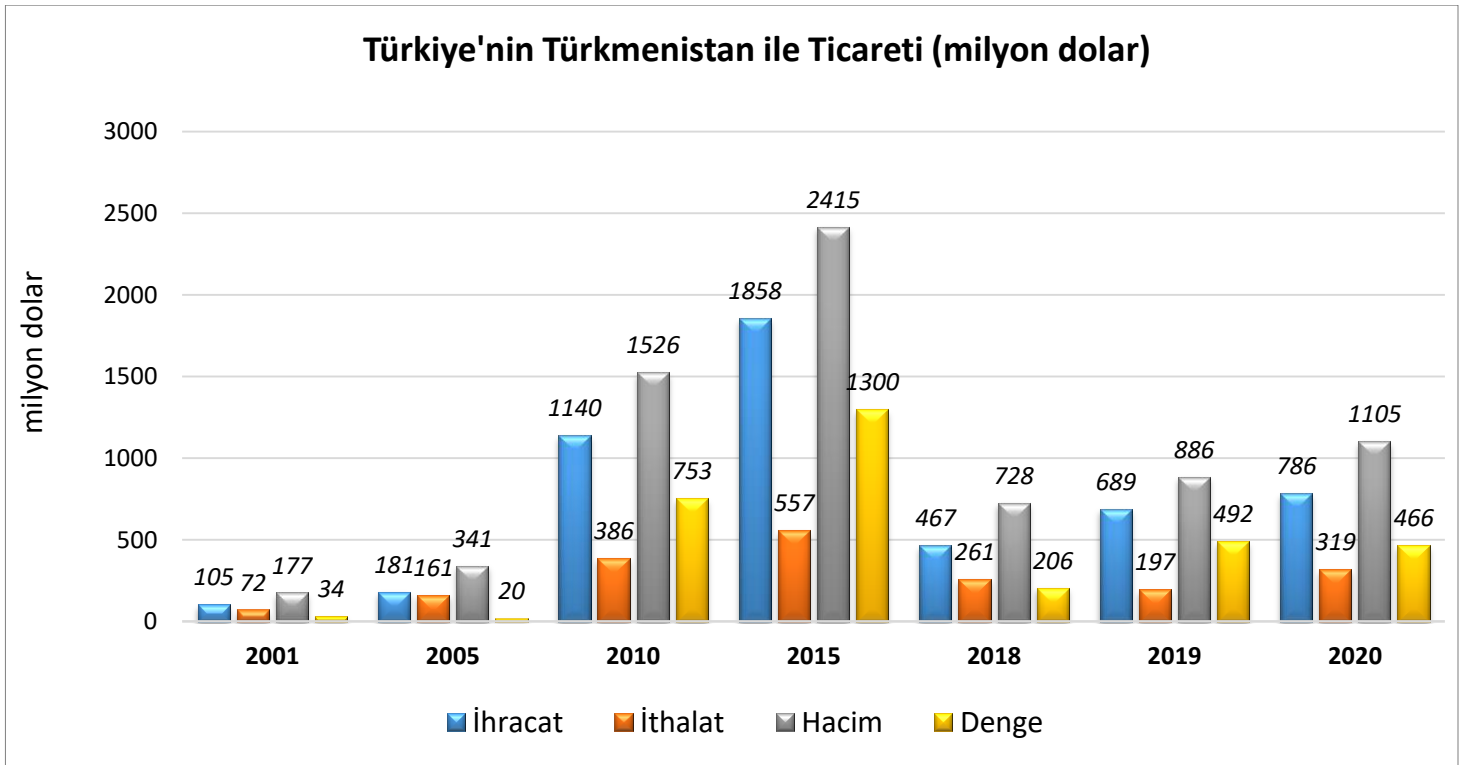
Ayrıca, ülkede yerli firmalara ve yabancı firmalara uygulanan gelir ve kurumlar vergilerinin farklılık göstermesi de yabancı yatırımları engellemektedir.

5. TÜRKİYE ile TİCARET

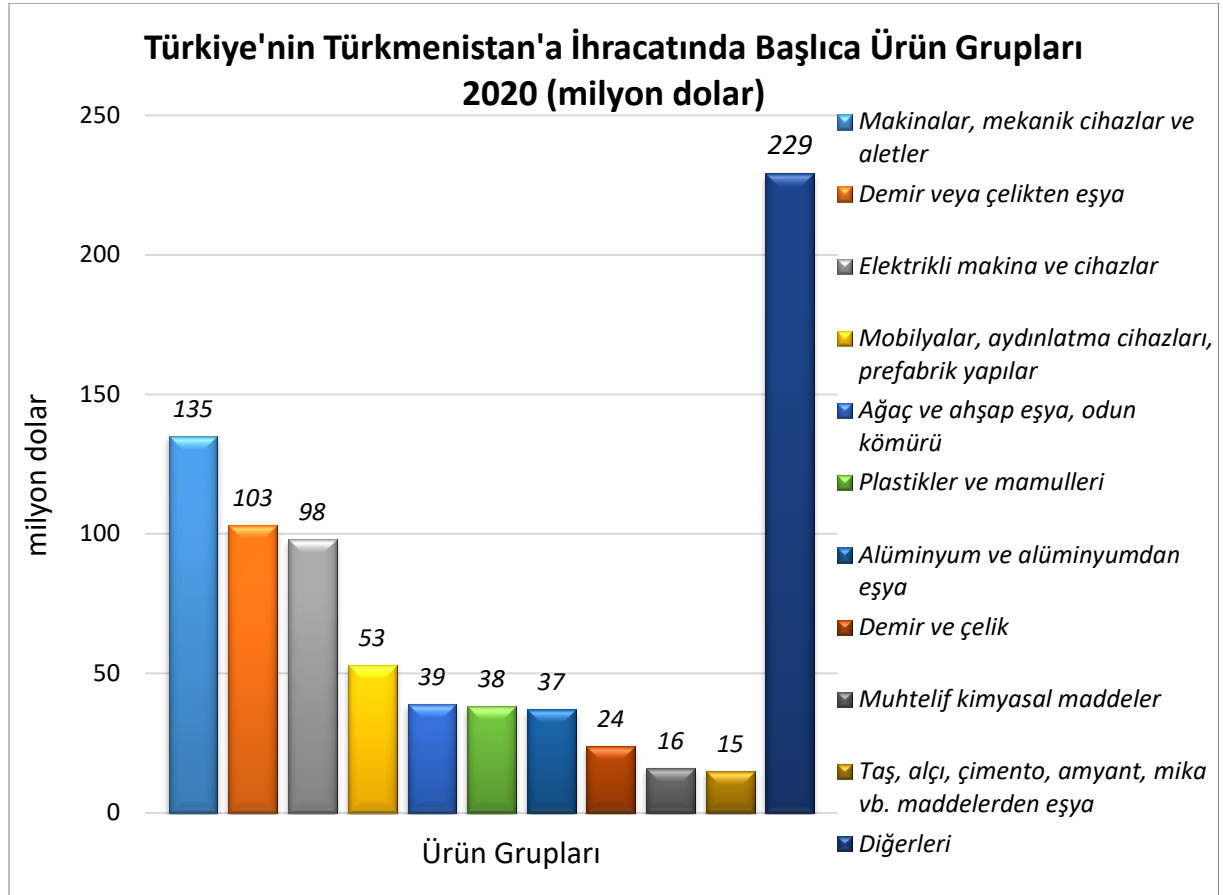
Genel Durum

2020 yılı itibari ile Türkiye Türkmenistan'a olan ihracatını önceki yıla göre % 14 artırarak 786 milyon dolara Türkmenistan'dan ithalatını ise önceki yıla göre % 62 artarak 319 milyon dolara çıkarmıştır.

Türkiye-Türkmenistan Dış Ticareti

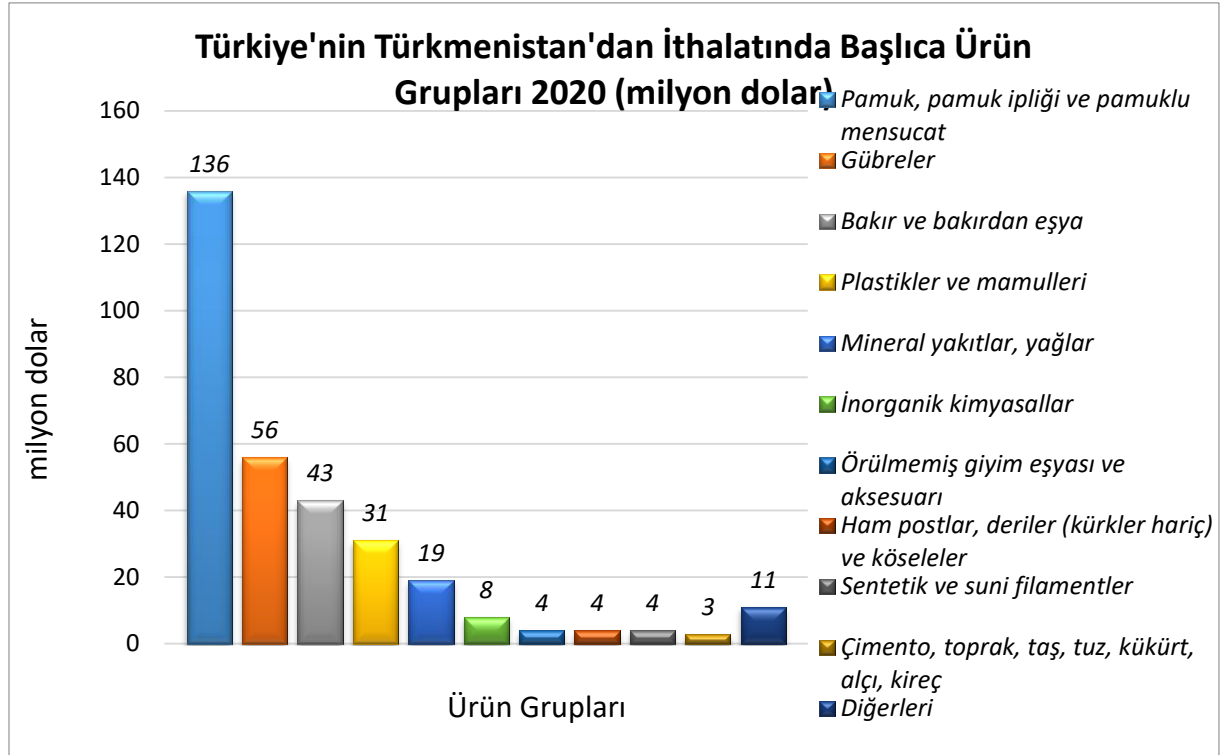
Türkiye'nin Türkmenistan'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye'nin Türkmenistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

EKLER:***EK-1: Türkmenistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			10 130 406	10 962 489	7 779 346	100
1.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	8 035 114	8 684 326	6 064 236	78
2.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	109 976	400 740	398 307	5,1
3.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	878 362	872 819	232 652	3
4.	8905	Fener, yangın söndürme, tarak gemileri, yüzer vinçler vb; yüzer havuzlar; yüzer-dalabilen sondaj ve üretim platformları	32 475	0	195 209	2,5
5.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	80 591	132 515	193 288	2,5
6.	5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle pamuk oranı >=%85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	161 199	150 703	120 699	1,6
7.	2716	Elektrik enerjisi	0	13 102	92 917	1,2
8.	3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	67 140	70 770	67 136	0,9
9.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	787	42 015	63 383	0,8
10.	2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	74 790	40 694	42 882	0,6
11.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	0	0	38 374	0,5
12.	702	Domates (taze/soğutulmuş)	7 758	22 810	37 725	0,5
13.	6302	Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet ve mutfak bezleri	21 095	30 169	29 188	0,4
14.	5208	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içerenler)(m2. ağırlığı 200 gr. ı geçmeyenler)	15 158	26 750	21 413	0,3
15.	5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr. ı geçenler)	15 058	17 479	15 936	0,2

Kaynak: Trademap

EK-2: Türkmenistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			2 799 071	3 077 995	3 027 338	100	-1,6
1.	8411	Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	31 672	9 773	103 380	3,4	957,8
2.	7214	İnşaat demiri	47 744	49 368	103 113	3,4	108,9
3.	7305	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular (dikişli, perçinli) (kesitleri daire şeklinde, dış çapı > 406,4 mm)	57 427	135 712	101 843	3,4	-25
4.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	71 007	89 897	99 264	3,3	10,4
5.	8433	Hasat ve harman, çim biçme makinaları ile yumurta ve tarım ürünlerini büyüklüklerine göre ayıran ve temizleyen makinalar	99 963	120 165	80 479	2,7	-33
6.	7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	57 856	62 622	77 019	2,5	23
7.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	58 322	46 588	71 688	2,4	53,9
8.	8702	10 veya daha fazla kişi taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	2 930	4 392	53 064	1,8	1108,2
9.	8701	Traktörler	57 608	63 286	48 454	1,6	-23,4
10.	8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	12 765	63 299	44 332	1,5	-30
11.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	19 082	13 060	41 526	1,4	218
12.	6802	Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç), mozik için küp şeklinde taşlar, granüller	6 538	32 195	40 650	1,3	26,3
13.	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	23 624	45 304	39 142	1,3	-13,6
14.	4418	Ağaçtan bina ve inşaat için marangozluk, mamülleri, doğrama parçaları	6 874	15 342	36 134	1,2	135,5
15.	1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	42 418	34 378	34 531	1,1	0,4

Kaynak: Trademap

EK-3: Türkmenistan'ın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		10 130 406	10 962 489	7 779 346	100	- 29
1.	Çin	8 119 370	8 685 698	6 071 165	78	-30,1
2.	Özbekistan	237 798	388 801	395 080	5,1	1,6
3.	Rusya	155 203	151 475	320 701	4,1	111,7
4.	Türkiye	260 995	344 774	319 387	4,1	-7,4
5.	İtalya	53 070	101 197	117 939	1,5	16,5
6.	Romanya	4 143	164 377	92 718	1,2	-43,6
7.	Azerbaycan	109 352	202 586	89 861	1,2	-55,6
8.	Gürcistan	170 635	104 112	72 159	0,9	-30,7
9.	Kazakistan	12 892	29 735	50 906	0,7	71,2
10.	Brezilya	5 707	23 353	43 173	0,6	84,9
11.	Yunanistan	57 166	44 822	37 637	0,5	- 16
12.	Fas	142	714	34 622	0,4	4 749
13.	Ukrayna	144 408	82 964	29 512	0,4	-64,4
14.	ABD	11 987	17 009	15 011	0,2	-11,7
15.	Bulgaristan	9 138	16 793	12 288	0,2	-26,8

Kaynak: Trademap

EK-4: Türkmenistan'ın Ükelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		2 799 071	3 077 995	3 027 338	100	-1,6
1.	Türkiye	467 202	744 766	786 966	26	5,7
2.	Rusya	288 831	543 322	649 475	21,5	19,5
3.	Çin	316 779	431 024	444 714	14,7	3,2
4.	Almanya	170 888	178 024	191 597	6,3	7,6
5.	Japonya	17 496	12 319	115 725	3,8	839,4
6.	Fransa	92 499	111 492	84 776	2,8	- 24
7.	Kazakistan	86 650	116 159	76 644	2,5	- 34
8.	Özbekistan	35 231	51 489	74 194	2,5	44,1
9.	G. Kore	19 890	13 180	69 000	2,3	423,5
10.	Ukrayna	56 836	54 932	56 009	1,9	2
11.	İtalya	38 352	59 352	51 293	1,7	-13,6
12.	Hindistan	42 294	37 309	44 298	1,5	18,7
13.	Hollanda	62 960	94 918	36 437	1,2	-61,6
14.	İspanya	4 579	10 002	34 959	1,2	249,5
15.	ABD	30 903	28 266	32 908	1,1	16,4

Kaynak: Trademap

Ek-5: Türkiye'nin Türkmenistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			467 202	688 973	785 774	100	14,1
1.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	27 376	34 806	61 155	7,8	75,7
2.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	16 025	23 608	25 665	3,3	8,7
3.	9406	Prefabrik yapılar	10 290	26 641	20 112	2,6	-24,5
4.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	10 892	9 488	18 534	2,4	95,3
5.	4418	Ağaçtan bina ve inşaat için marangozluk, mamülleri, doğrama parçaları	3 932	6 747	18 287	2,3	171
6.	7306	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	4 317	20 965	14 065	1,8	-32,9
7.	8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	11 551	13 264	13 387	1,7	0,9
8.	7214	İnşaat demiri	2 834	7 422	13 231	1,7	78,3
9.	8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	769	10 743	13 119	1,7	22,1
10.	6802	Yontulmaya veya inşaatla elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç), mozik için küp şeklinde taşlar, granüller	1 639	8 939	13 100	1,7	46,5
11.	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	3 484	3 525	12 096	1,5	243,1
12.	7610	Aluminyumdan inşaat ve inşaat aksamı (köprüler, köprü aksamı, kuleler, pylonlar, ayaklar, sütunlar, kapı, pencere vb)	2 937	8 341	12 025	1,5	44,2
13.	7604	Aluminyumdan çubuklar ve profiller	2 533	4 818	11 897	1,5	146,9
14.	7326	Demir veya çelikten eşya	4 617	16 387	11 548	1,5	-29,5
15.	4411	Ağaçtan veya diğer odunsu maddelerden lif levhalar	8 344	7 973	11 115	1,4	39,4

Kaynak: Trademap

Ek-6: Türkiye'nin Türkmenistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			260 995	197 010	319 383	100	62,1
1.	5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle pamuk oranı >=%85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	120 509	108 427	94 370	29,5	-13
2.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	15 336	0	53 648	16,8	0
3.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	0	0	38 374	12	0
4.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	9 698	8 136	19 156	6	135,4
5.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	0	680	18 158	5,7	2570,3
6.	5208	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içerenler)(m2. ağırlığı 200 gr. ı geçmeyenler)	5 937	5 540	16 587	5,2	199,4
7.	5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr. ı geçenler)	11 163	8 728	12 395	3,9	42
8.	2801	Flor, klor, brom ve iyot	2	0	7 691	2,4	0
9.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	73 065	38 021	7 118	2,2	-81,3
10.	3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	2 566	5 492	6 941	2,2	26,4
11.	5202	Pamuk döküntüleri	4 123	3 947	5 606	1,8	42
12.	3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	1 945	5 342	4 224	1,3	-20,9
13.	7419	Bakırdan diğer eşya:	0	63	4 089	1,3	6390,5
14.	6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	0	63	3 972	1,2	6204,8
15.	4101	Sığır (bufalo dahil) ve at cinsi hayvanların ham post ve derileri	7 856	6 077	3 767	1,2	-38

Kaynak: Trademap